

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ивахненко А.Г. Долгосрочное прогнозирование и управление сложными системами. К.: Техніка, 1975. – 321 с.
2. Моделирование научно-технического прогресса в машиностроении / Г.Д. Краюхин, Ю.Д. Львов, А.Д. Коробкин и др.; Под общ. ред. Г.Д. Краюхина. – Л.: Машиностроение. Ленингр. отд.-ние, 1987. – 272 с.
3. Оппенлендер К.–Г. Технический прогресс: воздействие, оценки, результаты. Сокр. Пер. с нем. – М.: Экономика, 1981. – 176 с.
4. Санто Б. Инновация как средство экономического развития: Пер. с венг. / Общ. ред. и вступ. ст. Б.В. Сазонова. – М.: Прогресс, 1990. – 296 с.
5. Сахал Д. Технический прогресс: концепции, модели, оценки / Пер. с англ.; Под ред. и вступ. статья А.А. Рывкина. – М.: Финансы и статистика, 1985. – 366 с.
6. Хоош Янош. Факторы экономического роста. Пер. с венг. – М.: Экономика, 1974. – 223 с.

УДК 338.24

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Н.Ю. Кубіній
О.В. Щелкунова
Р.В. Коломієць
В.І. Дідик

Стаття присвячена виявленню суті стратегічного управління в умовах сталого розвитку економіки, змісту та функціям підприємництва при формуванні концепції сталого розвитку та її застосуванні на практиці. Запропоновані моделі стратегічного управління, які залежать від вектора спрямованості підприємницької діяльності.

Кількість бібліографічних посилань – 16; мова українська.

Ключові слова: підприємницька діяльність, стратегічне управління, функції, моделі, сталий розвиток.

ВСТУП

Розвиток та глобалізація економіки, наряду з позитивними наслідками, створює стан конфліктності з суспільством та навколишнім середовищем. Так, за даними експертів, [1, с.453] забруднення навколишнього середовища внаслідок невідомої техніко-економічної діяльності завдає великої матеріальної шкоди національним господарствам майже всіх країн світу. Щорічні збитки від деградації природи оцінюються (у відсотках до ВВП): 0,4 – 2 – у розвинутих країнах, 6-18 – у країнах „третього світу”, 10-15 – в Україні. Через кри-

зовий стан зоною економічного лиха визнана Україна. Під загрозою опинився не лише екофонд, але й генофонд нації. По суті, за даними експертів, відбувається процес виснаження продуктивних сил, якій вже досяг критичної межі. Все це обумовлює необхідність врахування екологічних та соціальних факторів, що зумовлює розглядання підприємництва з позицій концепції сталого розвитку. Відповідно до цієї концепції підприємств не повинен здійснювати діяльність на шкоду інтересам розвитку та охорони навколишнього середовища, а сприяти добробуту нинішнього та майбутнього поколінь [9, с.51]. Виходячи з цих морально-економічних позицій сталий розвиток – це спосіб гармонізації взаємовідносин людини і природи та шлях до створення екологічного суспільства. Концепція сталого розвитку стверджує, що економічна система може одержувати максимально можливу вигоду з обов'язковим збереженням динамічної рівноваги [9, с.51]. Тому стратегічне управління підприємницької діяльності у XXI столітті немо-

Кубіній Н.Ю. - доцент кафедри економіки, менеджменту та маркетингу,
Щелкунова О.В. - здобувач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу,
Коломієць Р.В. - здобувач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу,
Дідик Віолета Іванівна - здобувач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу

жливо без дослідження його впливу на зовнішнє середовище.

Стратегічному управлінню присвячено багато досліджень таких авторів, як Осовської Г.В. [8], Пастухової В.В. [9], Стадник В.В., Йохни М.А. [12], Шегди А.В. [14], Шершньова З.Є. [15], які розглядають з різних підходів суть, функції, принципи, методи, види стратегічного управління, але не прив'язують ці аспекти, за винятком Пастухової В.В. [9], до умов сталого розвитку. Тому метою даної статті є дослідження суті стратегічного управління підприємницької діяльністю з позицій сталого розвитку.

Стаття складається з трьох розділів та висновків. Перший характеризує суть підприємницької діяльності в умовах сталого розвитку. У другому розділі висвітлені роль та функції підприємництва. Третій присвячено суті стратегічного управління підприємницької діяльністю в умовах енвайронменталізму.

При проведенні дослідження за методологічну основу покладено діалектичний метод пізнання, структурно-функціональний, структуризації цілей, аналізу і синтезу.

1 ЗМІСТ ТА РИСИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Концепція сталого розвитку знаходить продовження в концепції стійкого підприємства. Автори концепції вважають, що стійке підприємство ліквідує причини багатьох криз тільки при умові, що воно власний економічний розвиток пов'язує з рішенням проблем навколишнього середовища. Успіх підприємства, за цією концепцією полягає у системній взаємодії екологічних, економічних та організаційних аспектів діяльності підприємства. [9, с.52].

У зв'язку з цим змінюються функції підприємницької діяльності. Для розглядання зміни змістовного наповнення та кола функцій, звернемося до суті підприємництва.

Вивчення суті, еволюції та значення такого суспільно-економічного явища як підприємництво цікавить науковий світ, законотворців та управлінців протягом вже двох сторіч. За думкою П. Друкера, якого визнано найкращим спеціалістом з питань підприємництва та менеджменту, термін підприємця походить від французьких слів "між" та "брати", тобто підприємець – це людина, що займає місце між постачальником та покупцем і бере на себе ризик, який за ідеєю, приводить до успіху. Це визначення перегукується з точкою зору основоположника теорії бізнесу, французького економіста Р.Кантільону, який визначав підприємця як людину, яка бере на себе ризик, пов'язаний з організацією нового підприємства, реалізацією нової ідеї чи випуском нової продукції.

У вітчизняній та зарубіжній літературі пропонується широкий спектр визначень "підприємництва", що свідчить про його важливість як у практичному, так і в теоретичному аспектах. Одна група авторів вважає, що підприємництво та бізнес - поняття ідентичні. Наприклад, Б. Райзберг говорить, що "бізнес і підприємництво - це самостійна ініціативна, на власний ризик і під майнову відповідальність, діяльність окремих громадян, або груп громадян, спрямована головним чином на одержання економічної вигоди у формі прибутку або в іншій формі" [5, с.6]. Сучасний український вчений М.Кравчук стверджує, що "бізнес або підприємництво - це економічна діяльність суб'єкта в умовах ринкової економіки, спрямована на одержання прибутку і власної вигоди шляхом виготовлення та реалізації товарів та послуг" [5, с.6]. Більшість українських науковців стверджують, що підприємництво представляє собою економічну діяльність суб'єктів в умовах ринкової економіки, яка спрямована на отримання прибутку. При цьому, як правило, підкреслюється, що підприємництво – це активний елемент бізнесу, особливий тип господарювання. Підприємництво розглядається також як "певна система функціонування відповідного суб'єкта господарювання, основу якої становлять демократичні форми його економічної діяльності, забезпечення його права ініціативи у виборі галузей, форм і методів господарювання на базі найновіших досягнень економічної та технічної науки". [3, с.22]

Інша група дослідників вважає, що бізнес - поняття більш широке, ніж підприємництво, і охоплює всі відносини, що виникають між учасниками ринкової економіки, а підприємництво - активний елемент бізнесу і особливий тип господарювання.

Вітчизняне законодавство не визначило поняття бізнесу, тим самим прирівняло його до підприємництва. Але в цьому випадку ми ставимо знак рівності між бізнесом, який веде людина, що з року в рік торгує в маленькому кіоску газетами та журналами і не поширює, наприклад, асортимент, не шукає нових клієнтів або форм торгівлі, та такою фірмою, як McDonald's. Їх діяльність представляє собою бізнес, але чи є це підприємництвом в обох випадках?

Вважаємо доцільним в першу чергу визначити особливості підприємництва як певного виду діяльності. Його головними рисами, за думкою М.І.Долішного та В.П. Мікловди, є "наявність власного інтересу і бажання його реалізувати у виробничо-господарській діяльності, ініціативність, вміння працювати, сміливість іти на ризик задля досягнення успіху в наміченій справі тощо". [4, с.11]

На наш погляд, в якості визначальної риси підприємництва слід виділити його інноваційний характер. Розробка та впровадження нових видів продукції та послуг, нових технологій управління,

виробництва, маркетингу, пошук та освоєння нових ринків ресурсів та збуту – це все прерогатива підприємців.

Друга риса полягає в непевності результатів діяльності. Підприємець вкладає в справу гроші, час, здоров'я, але результати справи в момент інвестицій та організації бізнесу невідомі.

По-третє, в якості особливості потрібно відмітити добровільний характер діяльності. Підприємець вільний вирішувати самостійно, яку продукцію або послуги виробляти, які ресурси залучати, за якою ціною продавати і т.д.

Четвертою рисою є обмеженість діяльності в часі та просторі.

Наступним слід відмітити ініціативність людини, яка займається бізнесом. Відсутність ідей та бажання їх реалізувати, інертність у прийнятті рішень для досягнення мети є однією з причин фіаско підприємницької діяльності.

В якості останньої риси ми виділимо само організованість та дисциплінованість підприємця.

Всі ці риси свідчать про те, що здійснення підприємницької діяльності має всі можливості відбуватися в межах сталого розвитку, тобто забезпечити реалізацію економічних, соціальних та енвайронментальних інтересів, тобто набути риси гармонійності. Наявність чіткого плану дій та дотримання умов його виконання представляють собою важливу умову стабільності та ефективності підприємницької діяльності.

Таким чином, підприємництво в умовах сталого розвитку є особливим видом діяльності, яка полягає в гармонійному залученні та поєднанні ресурсів для виробництва продукції та надання послуг, реалізації останніх та отриманні прибутку як необхідної умови подальшого розвитку бізнесу.

2 РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Особливість підприємництва як виду діяльності визначається роллю, яку воно відіграє у суспільстві та функціями, які воно виконує. Тому доцільно виділити роль та функції підприємництва, згрупувати останні, що дозволить дослідити, які з них працюють, а які – ні, в тому чи іншому випадку. В залежності від ступеня важливості тієї чи іншої функції можливо не тільки знайти “слабке” місце в певній діловій системі, але й знайти збитки, які мають місце внаслідок поганої дії даної функції.

По-друге, функціональний аналіз підприємницької діяльності дозволяє при створенні підприємства на етапі виконання бізнес-проекту створити оптимальну структуру бізнесу.

По-третє, при зростанні бізнесу необхідним є збалансований, пропорційний розвиток кожної функції.

Один із засновників теорії підприємництва Й.Шумпетер обґрунтував три головні засади підприємництва :

- перша функція полягає у революціонізації та реформуванні виробництва шляхом використання різноманітних можливостей для продукування нових товарів або застосування нових методів, відкриття нових джерел сировини, ринків або систем організації бізнесу;

- по-друге, підприємництво є універсальною загальноекономічною функцією, поєднується з маркетингом, менеджментом, дослідницькими роботами;

- підприємництво виконує функцію господарсько-політичного середовища. [16]

Відомі американські економісти Макконелл і Брю розглядають підприємницьку діяльність як четвертий після землі, капіталу та праці вид економічних ресурсів. Автори визначають підприємництво як здатність людини до раціонального поєднання ресурсів з метою виробництва продукції, прийняття логічних, послідовних рішень для досягнення поставленої мети, створення нових технологій, засобів праці, інших новацій.

Вказані риси підприємництва, за думкою авторів, обумовлюють чотири економічні функції:

1. Ініціатива в поєднанні ресурсів – землі, капіталу і праці – у єдиний процес виробництва товарів чи надання послуг. Підприємець виступає рушійною силою і посередником між вказаними вище ресурсами.

2. Взяття на себе відповідального завдання в процесі ведення підприємницької діяльності.

3. Новаторська функція полягає в тому, що підприємець може здійснювати і вводити різноманітні новації, наприклад, нестандартні управлінські рішення, нову продукцію чи послуги.

4. Функція ризику, яка впливає з вказаних вище. Підприємець несе повну відповідальність за результати діяльності. [7, с.38]

З.С. Варналій виділяє ресурсну, управлінську, інноваційну та ризикову функції.[1, с.33]

Ресурсна функція містить ініціативу з поєднання фінансових, виробничих та інших ресурсів у процесі виробництва товару чи надання послуг, з організації виробництва, розподілу засобів праці та трудової діяльності.

Управлінська функція передбачає прийняття управлінських рішень на всіх стадіях діяльності підприємства.

Інноваційна функція передбачає здійснення нововведень з впровадження нової продукції, нової технології, пошук нових ринків збуту і т.д.

Ризикова функція полягає, за автором, у необхідності прийняття рішень, які спрямовані на досягнення успіху, але не гарантують його через мінливість зовнішнього та внутрішнього оточення бізнесу.

Підприємництво відіграє велику роль у суспільстві. Будь-яке підприємство виконує, за думкою Дж.Обер-Крис, головну економічну роль, яка полягає в задоволенні потреб споживачів через виробництво послуг або товарів.[2, с.6] Автор вважає, що функції підприємництва поділяються на головні та додаткові. Головні, в свою чергу, обумовлені троякою роллю:

- Купувати та продавати,
- Координувати фактори виробництва,
- Нести відповідальність за ризик.

Цим ролям відповідають три головні функції:

1. Комерційна функція, яка при нормальних умовах поділяється на функцію збуту та функцію постачання.

2. Координація факторів виробництва відповідає за функцію виробництва та управлінську функцію.

3. Прийняття рішення та відповідальність за його наслідки також обумовлюють необхідність або функції управління.

Таким чином, головними функціями підприємництва, які повинні бути виконані підприємцем при будь-яких умовах, є комерційна функція, функція виробництва та функція управління.

Додатковими функціями визнаються такі, які забезпечують більш ефективну діяльність підприємства. В першу чергу, це функція забезпечення безпеки бізнесу. Безпека бізнесу включає комплекс заходів з економічної, технічної, технологічної, фізичної, юридичної та екологічної безпеки. В різних умовах ті чи інші аспекти безпеки є пріоритетними. Так, в гірничодобувному бізнесі України дуже важливим є забезпечення безпеки праці робітників, а у хлібопекарному виробництві на першому плані стоять питання забезпечення таємниці технології виробництва хліба.

Другою функцією можна виділити функцію контролю, яку наповнює бухгалтерський, статистичний та оперативний облік, калькулювання собівартості продукції та звітність.

Наступною функцією визначимо маркетинг – комплекс дій, спрямованих на збільшення попиту на продукцію чи послуги.

До додаткових функцій також відноситься аналітична функція, яка дозволяє виявити резерви підвищення зростання виробництва, розширення ринку збуту, збільшення обсягів продажу чи прибутковості бізнесу.

Важливою, але додатковою є функція адміністрування, тобто діловодства та секретаріат фірми.

На наш погляд, усі вищезгадані функції (основні та додаткові) можна визначити як локальні, тому що вони діють в межах даного бізнесу. Крім цього, підприємництво виконує загальні функції. Ми називаємо їх загальними в залежності від ролі, яку підприємництво як унікальне явище відіграє у

суспільстві. Серед загальних функцій можна виділити:

1. Економічну – підприємництво залучає, об'єднує ресурси в формі, яка в даних умовах обумовлює найбільшу ефективність виробництва продукції чи послуг.

2. Соціальну – вивчає, формує потреби суспільства та забезпечує їх задоволення. Крім цього, підприємств своєю діяльністю, яка спрямована на підвищення ефективності бізнесу, забезпечує підвищення рівня життя населення.

3. Політичну – реалізація двох вищезгаданих функцій, з одного боку, ґрунтує умови для політичної стабільності суспільства. З іншого боку, підприємництво як клас зацікавлене в стабільності та формуванні демократичних умов життя.

4. Інформаційну – успішна діяльність підприємств можлива лише в умовах створення широкої інформаційної бази, постійного її поновлення та полегшених доступів до інформації.

5. Інноваційну – розробка, створення, впровадження нових технологій виробництва, управління, маркетингу, нових видів продукції. Особливо актуальним в сучасних умовах є створення нових потреб людини, організацій, суспільства.

6. Культурну – підприємництво не тільки є основою створення матеріальної культури, але й формує етичні норми поведінки як між бізнесменами, так і між роботодавцями та найманими працівниками. Вже доведено, що створення високої корпоративної культури на підприємстві є ірраціональним фактором росту продуктивності праці.

7. Дослідницьку – конкурентне середовище, в якому здійснюється підприємницька діяльність, обумовлює необхідність проведення соціальних, економічних, психологічних, демографічних, медичних та інших досліджень з метою вивчення сучасних та перспективних тенденцій людства, окремого суспільства та окремої особи.

8. Глобалізацій – пошук нових ідей, технологій, ринків ресурсів та продажу власної продукції створюють умови для засвоєння "чужих територій", просування власних товарів чи послуг, розповсюдження власних потреб, створення спільного ринку, обміну традиціями та формування загальнолюдських цінностей.

9. Стратегічна функція – відстеження тенденцій розвитку зовнішніх факторів та адаптації внутрішнього потенціалу до змін зовнішнього оточення.

10. Енвайроментальна функція – гармонізація інтересів зовнішнього оточення з метою бізнесу.

Унікальністю позиції підприємця є його двосідність. З одного боку, він є власником бізнесу, суб'єктом підприємництва, а з іншого – невід'ємною частиною самого бізнесу – об'єкта підприємництва. Це свідчить про комплексний характер певних функцій його діяльності. При прийнят-

ті рішення в будь-якому випадку підприємець відповідає як за власний стан, так і за стан бізнесу, як за його сьогодишнє становище, так і за майбутню перспективу і т.д. Відповідальність є комплексною функцією, яка включає дії в області фінансів, економіки, права та інші. Функція адміністрування містить багатий набір справ, але ми вважаємо її одноелементною, тому що містить головним чином дії з упорядкування діяльності апарату управління підприємством.

І на кінець, функції підприємництва виконуються в певній послідовності, тому правильне або неправильне виконання перших обумовлює значною мірою зміст наступних. Координація факторів виробництва, тобто виробнича функція, впливає на результати діяльності бізнесу і обумовлює зміст функції відповідальності.

Перелік функцій та їх наповнення дозволяє класифікувати їх за наступними ознаками:

- А. В залежності від ролі:
 - основні,
 - додаткові.
- Б. В залежності від зони діяльності:
 - загальні,
 - локальні.
- В. В залежності від вектора спрямованості функції:
 - саморозвитку підприємця,
 - розвитку бізнесу.
- Г. В залежності від наповнення:
 - комплексні,
 - одноелементні.
- Д. В залежності від послідовності виконання:
 - факторні,
 - результативні.

Перераховані та систематизовані функції підприємництва говорять про розширення його головної економічної ролі, яка зміщується від задоволення споживчих потреб в бік постійного створення нових. Успішне виконання цієї ролі можливо лише за умов здійснення стратегічного управління з урахуванням вимог сталого розвитку.

3 СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТЮ

Аналіз історії підприємництва показує чимало прикладів спеціальної підготовки стратегії та їх вдалої реалізації. Час приносить в бізнес та його оточення щось нове, на що треба чітко реагувати. Стратегія фірми повинна передбачити можливі варіанти змін, враховувати як заплановану і обдуману поведінку, так і можливість реагування на непередбачені зміни. В умовах зростання дефіциту ресурсів, конфронтації з екологією стратегічне управління забезпечує успішність підприємницької діяльності тільки при умові врахування наступних трьох векторів підприємництва, дія яких полягає в наступному.

Головною метою діяльності підприємця, як особистості, є реалізація власних амбіцій, ідей, цілей. При цьому бізнес є мертвонародженою ди-

тиною, якщо підприємництво не містить в собі комплекс дій підприємця, спрямований на діалектичний розвиток самого підприємця. Його потреби та їх рівень повинні постійно зростати. Від задоволення фізіологічних потреб (за класифікацією А.Маслоу) підприємець в ході розвитку підприємництва еволюціонує від формування та задоволення потреб до їх самореалізації. Тому вектор саморозвитку підприємця як суб'єкта підприємницької діяльності є дуже важливим. [13,с.226]

Об'єктом підприємницької діяльності виступає бізнес, тобто певна організаційно-правова система, яка повинна знаходитися у стані розвитку. І це залежить від спрямованості діяльності підприємця. В цьому випадку вектором діяльності підприємця є вдосконалення бізнесу.

По-третє, підприємницька діяльність повинна бути орієнтована не лише на особу підприємця та розвиток його бізнесу, але і на „гармонійне поєднання соціальних, природних та економічних пріоритетів розвитку і зорієнтовано на збереження стабільності та цілісності природного, соціального та економічного середовища”. [9,с.32]

Таким чином, в залежності від вектору діяльності підприємця, залежить застосування певної стратегічної моделі. Першому вектору притаманна модель, яку ми називаємо егоїстичною, другу – корпоративною, третю – стратегією сталого розвитку.

Стратегія є базою для діяльності організації, але вона не є ліками від усіх негараздів, тому важливо визначити її особливості та ліміт можливостей. Особливостями стратегії, які забезпечують розвиток підприємницької діяльності, на думку Кредісова А. І. можна виділити наступне:

- через концентрацію зусиль підприємництва на вирішення основних проблем, стратегія сприяє зміні позиції фірми та забезпечує більш ефективну діяльність;

- стратегія є основою для вироблення стратегічних планів, проектів і програм, що визначають основні напрями і шляхи зміцнення позицій фірми;

- зміна стратегії на підприємстві відбувається тоді, коли фірмою досягнуто певного рівня забезпечення;

- формування стратегії відбувається на основі джерел узагальненої, неповної та недостатньо точної інформації;

- стратегія підприємства є основним планом діяльності, вона представлена багатоцільовою системою для використання різних шляхів у досягненні мети;

- стратегія у процесі діяльності підприємства чітко визначена, але гнучка до вдосконалення під впливом змін;

- стратегія є основним планом фірми у формуванні організаційної структури та вдосконалення змін.

- стратегія фірми дає змогу відчувати контроль за ситуацією і знизити невизначеність процесів, що відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі. [6,с.245].

Основним завданням яке вирішує стратегія сталого розвитку – є забезпечення впровадження інновацій та змін в організації шляхом гармонійного залучення та раціонального розподілу наявних ресурсів, чіткої адаптації до зовнішнього середовища та передбачення майбутніх змін у діяльності як бізнесової організації, так і її оточення.

Стратегія розробляється на вищому рівні управління і ґрунтується на вирішенні таких завдань, як: оцінка діяльності фірми з урахуванням накреслених планів і цілей, визначення стратегії на перспективу, підготовка докладних оперативних планів, бюджетів і програм, розробка стратегічних цілей компанії, та оцінка її можливостей і ресурсів, аналіз тенденцій у галузі маркетингової діяльності, оцінка альтернативних шляхів діяльності. Стратегічні цілі спрямовані на зміцнення становища компанії в галузі, збереження і підвищення її довгострокових конкурентних позицій на ринку. Модель стратегії сталого розвитку обов'язково пов'язана з дослідженням варіантів впливу на зовнішнє оточення та реакції оточення на реалізацію стратегії.

У процесі розробки стратегії сталого розвитку здійснюється: встановлення мети бізнесу, яка спрямована на гармонізацію взаємовідносин бізнесу, природи та суспільства; оцінка потенціалу фірми, її можливостей та ресурсів для досягнення загальних цілей; аналіз внутрішніх факторів, що забезпечують зростання і закріплення позицій фірми: технологічних, ко-

мерційних, соціальних; аналіз зовнішніх факторів, які передбачають використання заходів, спрямованих на пристосування до умов і ситуацій, що змінилися; оцінка альтернативних напрямів діяльності фірми та вибір оптимальних варіантів для досягнення поставлених цілей; прийняття рішень, взятих за основу при розробці довгострокових планів функціонування і розвитку фірми.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження свідчать, що стратегічне управління є важливою ознакою успішної підприємницької діяльності особливо в умовах конфліктності бізнесу з зовнішнім оточенням. В статі висвітлені існуючі класифікації функцій підприємницької діяльності, а також запропоновані пропозиції по їх вдосконаленню, які стосуються необхідності здійснення підприємництва в умовах сталого економічного розвитку. В залежності від вектора спрямованості підприємницької діяльності запропоновані три моделі стратегічного управління.

В подальшому дослідженні вважаємо доцільним розвивати питання змісту стратегічного управління з позицій системно-процедурного наповнення, ролі стратегічного управління в забезпеченні підвищення ефективності підприємницької діяльності, взаємозв'язку стратегічного управління з гармонізацією внутрішнього потенціалу та навколишнього середовища.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Варналій З.С.. Основи підприємництва. – К.: Знання-Прес, 2002. – 225с.
2. Дж. Обер-Крис. Управление предприятием. Классика менеджмента. Сирин, 1998, - 322с.
3. Диба М.І., Данилюк І.В Теоретично-практичні аспекти становлення підприємництва // Маркетинг. – №2. – 2001. – с.22.
4. Долишній М. І, Козоріз М.А., Мікловда В.П., Даниленко А.С. Підприємництво в Україні. Проблеми становлення і розвитку. – Ужгород: Карпати, 1997. – 311 с.
5. Кравчук Михайло Основи підприємницької діяльності. – Львів, 1995, 100 с.
6. Кредісов А. І., Панченко Є. Г., Кредісов В.А. Менеджмент для керівників. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 1999.- 556с.
7. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс, т.1. – Таллінн, 1993, - 389с.
8. Осовська Г.В. Основи менеджменту. – К.: Кондор. 2003. – 556 с.
9. Павстухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. -302с.
10. Райзберг Б. А. Основи бізнеса. – М.: „Ось-89”, 1996. – 192с.
11. Світова економіка: Підручник. А.С. Філіпченко, О.І.Рогач, Щ.І.Шнирков та ін. – К.: Либідь, 2000. – 582с.
12. Стадник В.В., Йохна М.А. Менеджмент. К.: Академкнига, 2003. – 464 с.
13. Гарнавська Н.П., Пушкар Р.М. Менеджмент: теорія та практика. – Тернопіль: ВКФ Карт-бланш, 1997. – с.226
14. Шегда А.В. Менеджмент. К.: Знання, 2002. – 583 с.
15. Шершньова З.Є. Стратегічне управління. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
16. Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М.: Прогресс, 1982. -367с.